

BURJUVA PROLETERLER SERMAYEYLE NASIL BÜTÜNLEŞİYOR?

Aydınlık Dergisi, 21 Aralık 2003

Yıldırım Koç

Emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının emperyalist sömürden pay aldığını ve bu çerçevede bir "burjuva proletarya" oluştuğunu birkaç kez yazdım. Bu ilişkide genellikle vurguladığım nokta, emperyalist sömürünün emperyalist ülkede ücretlerin artmasına, demokratik hak ve özgürlüklerin elde edilmesine, "refah devleti"nin yaratılmasına katkısıydı. Emperyalist ülke işçi sınıfları da, bilinçli bir tercih olarak, emperyalist sömürüyü destekliyorlardı.

Bu ilişkiyi daha da güçlendiren bazı uygulamalar vardır. Bunlar arasında, işçilere şirket hisselerinin satılması, işyerlerinde kurulan emeklilik fonlarının şirket hissesi satın alması ve ücretlerin bir ölçüde işletmenin karına bağlı kılınması (kar paylaşım planları) öne çıkmaktadır. Bu uygulamalar son 20-30 yıllık dönemde hızla yaygınlaşmaktadır.

İşçileri hissedar yaparak sınıf çıkarlarını bütünleştirme doğrultusundaki girişimlerden biri, şirket tarafından istihdam edilen işçilere piyasaya göre düşük fiyatla hisse senedi satılmasıdır. 1999 yılında ABD'de yapılan bir araştırmaya göre, ABD'nin en büyük 1000 şirketinin 180'inde işçilerin yüzde 60'ından fazlasına hisse senedi satınalma olanağı tanınmaktadır. Ünlü danışmanlık şirketi Arthur Anderson tarafından 1998 yılında yapılan bir araştırmaya göre, dünyanın en büyük 1250 şirketinin yüzde 43'ünde yönetici hisse senedi programları, yüzde 27'sinin de tüm çalışanlarının katıldığı hisse senedi programları vardı. Diğer bir deyişle, şirket kendi işçilerine hisse senedi satmaktadır.

ABD'de 1970-1995 döneminde çalışanların kendilerinin sahip oldukları 11 binden fazla şirket kuruldu ve buralarda çalışan işçi sayısı 1,5 milyonun üzerindeydi.

İşçileri şirkete bağlayan ve işçi ile sermayedar arasında çıkar birliği oluşturan uygulamalardan biri, kar paylaşımıdır. Kar paylaşımı, nakit ödeme veya şirketin hisse senedini işçiye verme biçiminde uygulanmaktadır. Hisse senedi verildiği durumlarda, hisse senedinin satışı konusunda belirli bir süre kısıtlama getirilebilmektedir. ABD'de de, Avrupa ülkelerinde de, kar paylaşım programları, çeşitli vergi avantajlarıyla teşvik edilmektedir. Fransa'da, 1959 yılından beri, 50 ve daha fazla sayıda işçi çalıştıran işyerlerinde nakit ödemeli kar paylaşım planı uygulanmak zorundadır. Fransa'daki bu uygulama 1990'lı yıllarda 19 bin şirketi ve 5,2 milyon işçiyi kapsamına alıyordu.

Emperyalist ülkelerde işçilerle sermayedarlar arasında çıkar birliğini sağlamada kullanılan yöntemlerden biri de, emeklilik fonları aracılığıyla şirket hisselerinin satın alınmasıdır. İşçilerin emeklilik fonları giderek önem kazanan büyük bir mali güçtür. ABD'de 1975 yılında 350 bin emeklilik fonu varken, bu sayı günümüzde 900 bini aşmıştır. Bu emeklilik fonlarının 1975 yılında 479 milyar dolar olan malvarlıkları, 1993 yılında 5588 milyar dolara yükselmişti. Bu paranın 1990 yılında yüzde 5'i ve 1994 yılında yüzde 10'u, ABD dışında yatırımlarda kullanılıyordu. 2000 yılı için bu oranın yüzde 20 civarında olduğu tahmin edilmektedir. 2000'li yılların başlarında ABD'de 11,5 milyon işçiyi kapsayan emeklilik fonları aracılığıyla hisse senedi sahibiydi.

İngiltere'de emeklilik fonlarının toplam malvarlığı 800 milyar İngiliz Sterlininin üzerinde bir değere sahiptir. Bu varlığın yarısından fazlası hisse senetlerine yatırılmıştır. İngiltere'de İşçi Partisi'nin emeklilik fonu, BAe Systems isimli silah şirketinde hisse senedine sahipti. Bu silah şirketinin hissedarları arasında bazı sendikalara ait emeklilik fonları da bulunmaktadır.

Emperyalist sömürüyü bu işçiler mi karşı çıkacaktır?